

INSTITUTE OF WORLD ECONOMICS
Centre for Economic and Regional Studies
Hungarian Academy of Sciences

EU-S TAGÁLLAMOK INTÉZMÉNYI KONVERGENCIÁJA

Készítette: Szijártó Norbert (VGI)

**Konvergencia, állami szerepek, beruházások és
vállalkozások az Európai Unióban**

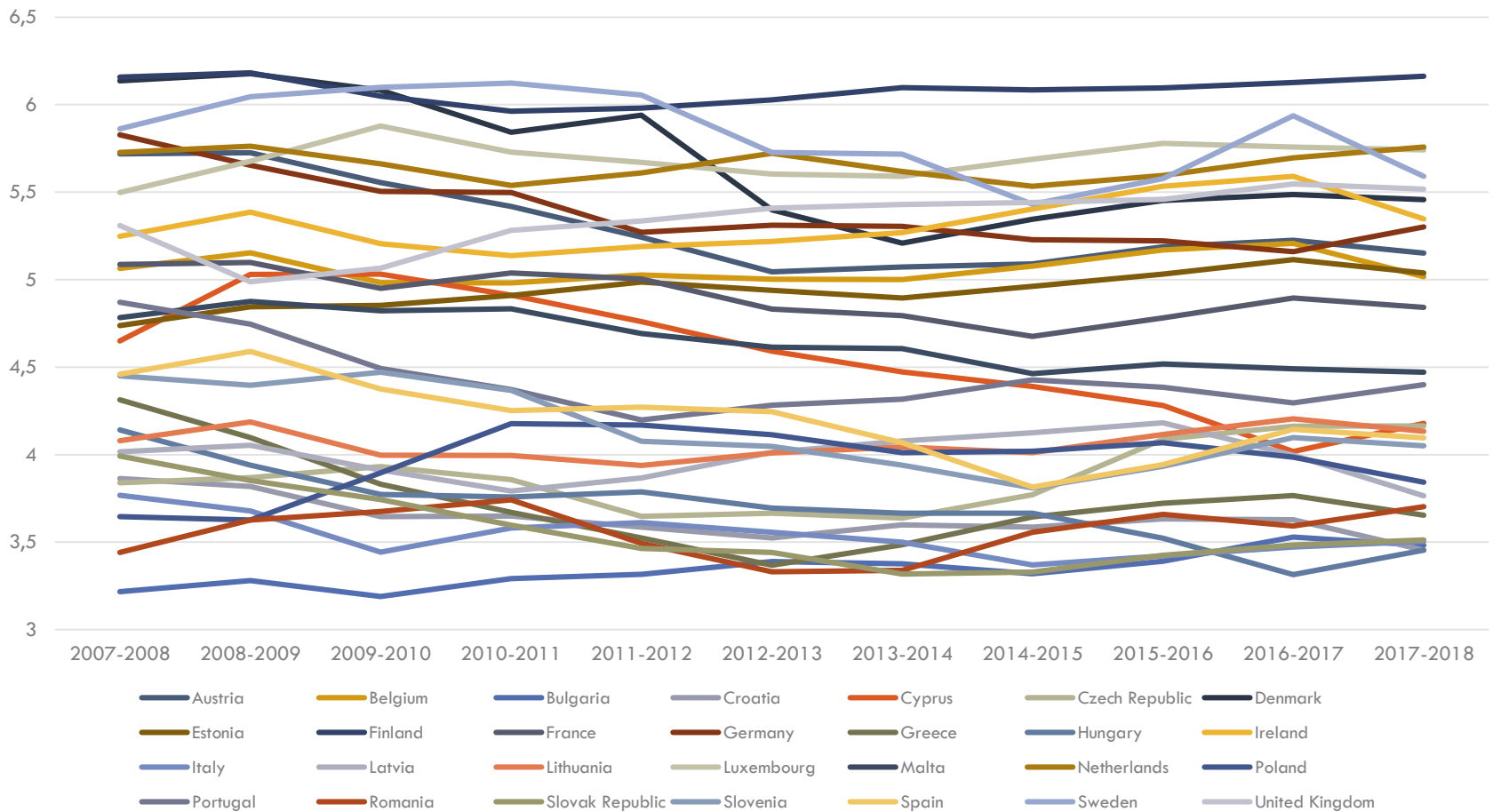
Bevezetés

- Miért fontosak az intézmények?
 - ▣ Azok vesznek körül minket...
 - ▣ Intézmények megértése? Tudni kell, hogy...
 - ... mik azok?
 - ... hogyan és miért lettek létrehozva?
 - ... miért maradnak fenn és változnak meg?
 - ... milyen hatással/következményekkel vannak az egyénekre?
 - ▣ Intézmény hierarchia – EU szint és tagállami szint
- Konvergencia:
 - ▣ Klasszikus: reál/nominális
 - ▣ Fenntartható vagy strukturális
- Konvergencia vagy változás

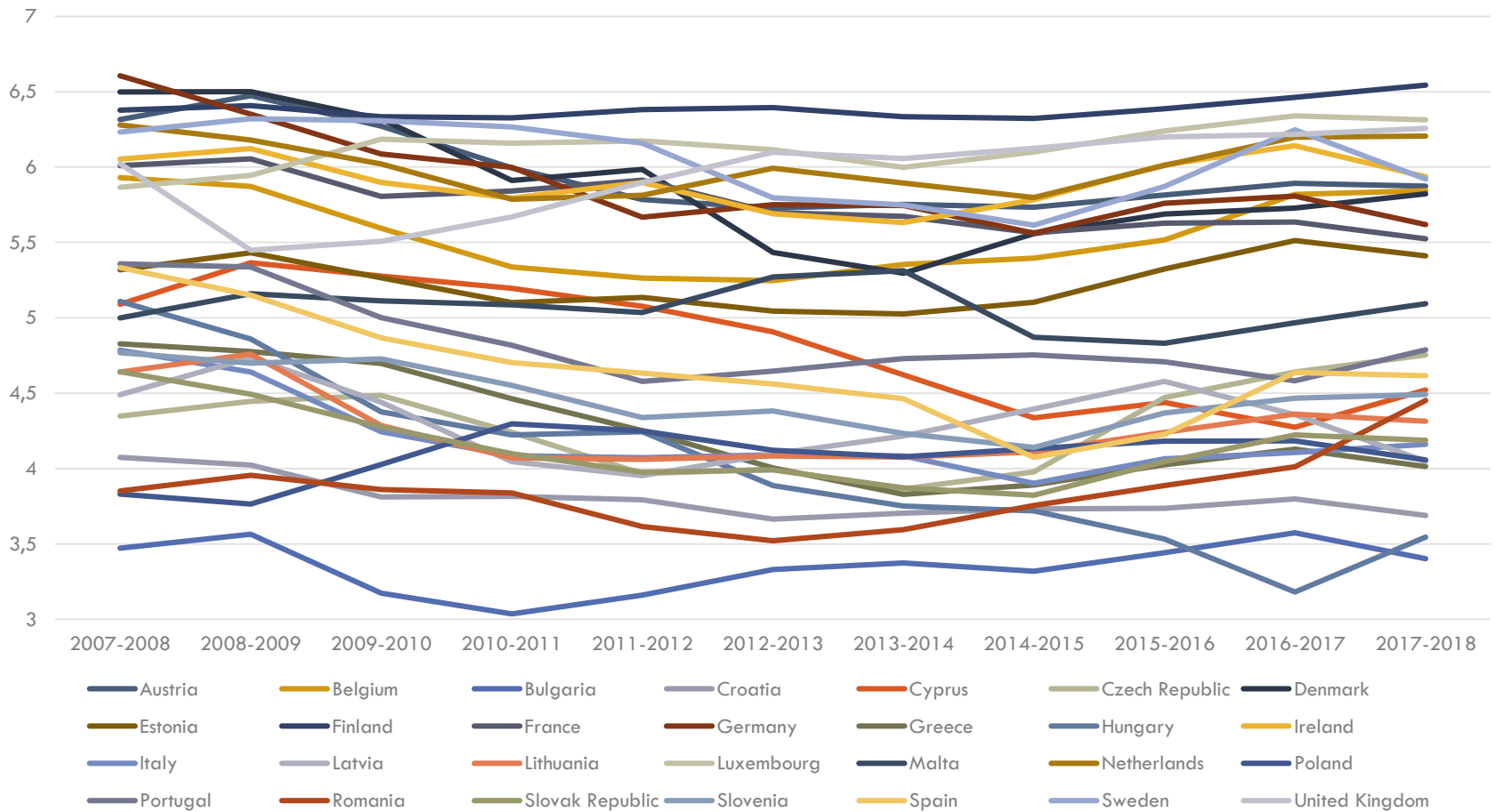
Kutatási irányok (Irodalom)

- Intézményi megközelítést alkalmazó elméletek:
- 1) Varieties of Capitalism (Comparative Capitalism)
 - CME/LME/MME és tranzíciós országok
 - Kiindulás: Hall, P. A. – Soskice, D. [2001]: Varieties of Capitalism – The Institutional Foundations of Comparative Advantage + Jackson, G. – Deeg, R. [2006] + Hancké, B. – Rhodes, M. – Thatcher, M. [2007] + Streeck [2010] + ... + Farkas [2011 és 2016]
 - Változás: Hall, P. A. – Thelen, K. [2009]: Institutional change in varieties of capitalism
- 2) Jóléti/szociális modellek (Sapir [2005])
 - Négyféle jóléti modell + KKEU országok
- 3) Demokratikus berendezkedéssel kapcsolatos kutatások (pol sci)
- 4) Europeanization iskola
- 1) VoC:
 - Ipari kapcsolatok; Szakképzés és oktatás; Vállalatirányítás; Vállalatok közötti kapcsolatok; Foglalkoztatottak döntésbe vonása; Béralku; Innovációs rendszerek; jogi rendszerek; Intézményi funkciók; ...
- 2) Szociális modellek:
 - Foglalkoztatás; Szociális védelem; Demokrácia; Egészségügyi ellátás; Felsőoktatás; Munkaerő védelme és szabályozása; Jóléti kiadások (munkanélküli segély, nyugdíj, bérlakás); ...
- 3) Demokráciához kapcsolódó mutatók:
 - Tulajdonjogok, joguralom, média szabadsága; korrupció; ..

WEF 1. pillér - Institutions

WEF – property rights

Munkaerőpiac megszervezettsége

Trade union density

Country	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Austria	28,9	28,3	28	27,8	27,7	27,4	26,9
Belgium	53,8	55,1	55	55,1	53,8	54,2	
Bulgaria		13,9	11,4	14	13,9	13,6	13,7
Czech Republic	16,1	15,4	14,8	13,6	12,9	12	10,5
Denmark	69,2	70,1	69,8	69,3	69,3	68,6	67,2
Finland	68,3	67,3	67,3	66,3	66,7	66,5	64,6
France	8	8,1	8,1	8,1	8	7,9	
Germany	18,9	18,4	18,3	18	17,7	17,6	17
Greece	22,2			23			18,6
Hungary			11,8		10,2	9,4	8,5
Ireland	32,5	32,4	31,1	29,5	27,3	26,5	24,4
Italy	35,5	35,8	36,3	36,8	36,4	35,7	34,4
Luxembourg	35,1		35,3		34,1		32
Netherlands	19,3	19,3	18,8	18,2	18,1	17,7	17,3
Poland	14,6	13,6	12,7	12,9	12,4	12,1	12,1
Portugal	19,8	18,8	18,9		17,1	16,3	
Romania	35,4	30,5	26,7	25,2			
Slovakia	15,2	14,1	13,6	13,3	12	11,2	
Slovenia				26,5	28	25,1	26,9
Spain	17,2	16,8	17	16,8	15,6	13,9	
United Kingdom	26,6	26	26,1	25,6	25	24,7	23,5

Collective bargaining coverage rate

Country	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Austria	98	98	98	98	98	98	98
Belgium	96	96	96	96	96	96	96
Bulgaria		10,6	12,8	12,5	12,2	11,6	10,8
Czech Republic	51,1	49,2	49,7	48,9	45,4	46,3	
Denmark	83			84	83,5	84	
Finland	77,8	90	89,7	93	89,3	89,3	
France			98		98,5		
Germany	59,8	58,9	58,3	57,6	57,8	56,8	56
Greece	65,1	61,2	51,6	42,3	15	16,7	17,8
Hungary	27,3	26,4	26,4	25,5	22,8		
Ireland					33,5		
Italy	80	80	80	80	80	80	
Luxembourg		54,2			55		
Netherlands	89,7	87,2	85,1	85,7	85,9	79,4	78,6
Poland	18,6	18,1	17,7			17,2	
Portugal	76,7	75,7	73,3	74,5	72,7	72,3	
Romania	97,1			35			
Slovakia		35		30		24,4	
Slovenia				65,3	69,2	67,5	70,9
Spain	76,9	77	77	81,1	80,2	76,9	73,1
United Kingdom	30,9	31,2	29,3	29,5	27,5	27,9	26,3

Indikátorok

- Számos lehetőség
- Politikai és gazdasági intézmények:
 - ▣ VoC és szociális modellhez kapcsolódó indikátorok: munakerőpiac, vállalati tényezők, innováció, szociális rendszerek
 - ▣ Átmeneti: WEF mutatók
 - ▣ Demokrácia: Freedom House, Transparency, World Governance Indicators...
- Hiányos irodalom – intézményi változás (konvergencia) nem mért az EU-ban csak kiválasztott mutatók alapján

EU és feltételrendszere

Koppenhágai kritériumok

- **Célok**
 - ▣ Az Európai Unió a következőket tűzte ki célul:
 - ▣ előmozdítja a békét, az általa vallott értékeket és polgárai jólétét;
 - ▣ a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló, belső határok nélküli térséget biztosít;
 - ▣ fenntartható fejlődésre törekszik, melynek alapja a kiegyensúlyozott gazdasági növekedés, az árstabilitás, a környezetvédelem, valamint egy rendkívül versenyképes, teljes foglalkoztatottsággal és társadalmi haladással jellemezhető szociális piacgazdaság;
 - ▣ küzd a társadalmi kirekesztés és megkülönböztetés ellen;
 - ▣ előmozdítja a tudományos-technikai haladást;
 - ▣ fokozza a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót és szolidaritást a tagállamok között;
 - ▣ tiszteltben tartja saját kulturális és nyelvi sokszínűségét;
 - ▣ gazdasági és monetáris uniót hoz létre, amelynek pénzneme az euró.
- **Értékek: emberi méltóság, szabadság, demokrácia, egyenlőség, jogállamiság, emberi jogok**

Koppenhágai kritériumok

- **Politikai kritérium:** A demokráciát, a jogállamiságot, az emberi jogokat, valamint a kisebbségek tiszteletben tartását és védelmét garantáló intézmények stabilitása;
- **Gazdasági kritérium:** Működő piacgazdaság és az a képesség, hogy az adott ország meg tudjon birkózni az Unión belüli versenyviszonyokkal és piaci erőkkel;
- **Intézményi stabilitás és adminisztratív képességek kritériuma:** A tagsággal járó kötelezettségek, többek közt a politikai, gazdasági és monetáris unió célkitűzéseinek vállalására való képesség...

Az intézményi változás

- A neoklasszikus közgazdaságtannal szemben:
 - ▣ Politikai és társadalmi-gazdasági változások a középpontban az intézményi közgazdaságtanban
- Az intézményi megközelítések lényege, hogy a változás folyamatának megértése által az emberi viselkedést és az emberekkel kapcsolatos problémákat is értelmezni tudja.
- Intézményi hierarchia
- Katalizátor: technológiai változás és fejlődés
 - ▣ Egyének (döntéshozó egyének) számára: mélyebb kép a társadalmi folyamatokról és bővülő lehetőségekről = tudás és ismeret bővülése → megváltoztatja az egyéni viselkedést, de újabb problémákat is hoz

Az intézményi változás, főként a történeti intézményi iskola terepe

- North [1990, 1994, 2005]; Aoki [2001]; Acemoglu et al. [2004] stb...
- North [1990]
 - Társadalmi szereplők viselkedésének két formája:
 - 1) intézményi korlátok mellett
 - 2) megváltoztatják az intézményeket
 - Árak (informáltság) vagy preferenciák változása → egyes csoportok közötti erőviszony változása → erősebbé váló csoportok új szabályokat hoznak létre
 - A változás alapvetően marginális lépések összessége (inkrementális változás, felhalmozódás)
 - Minél magasabb szinten található egy szabály (intézmény) annál költségesebb a megváltoztatása
 - Preferenciák vizsgálata:
 - Komplex társadalomtudományi terep: evolúciós, viselkedési, pszichológiai, kognitív és kulturális tényezők
 - Nem hatékony intézmények kisselektálódása
 - Lassú folyamat, de radiális változás is lehet (háborúk, forradalom, hódítások, természeti katasztrófák és válságok esetén)
- Útfüggőség: növekvő hozadék, egymást erősítő folyamatok, pozitív externáliák és benragadás
 - Hatékony intézmények ki nem alakulása és fennmaradása

Politikatudományi Iskolák - HI

- Központi elem az útfüggőség
 - ▣ „critical juncture” – „development pathways”
- Szubjektív elemek beépítése:
 - ▣ Egyéni eszmék, elképzelések ... hiedelmek
- Intézmények állandók vagy változnak?
 - ▣ intézmények egyensúlyi állapotukban funkcionálnak
 - ▣ Az apró intézményi változások pedig az állandóan változó gazdasági, politikai és társadalmi környezet következménye, ahogy a mindenkori egyének és csoportok az adott környezetnek megfelelő intézményeket kívánnak létrehozni.
 - ▣ nem szándékolt következmények

Politikatudományi Iskolák - RCI

- Racionális választásokon alapuló institucionalista iskola:
 - ▣ Homo oeconomicus → politikai megközelítésbe ágyazva
 - ▣ Egyéni viselkedés ← intézményi keretek határozzák meg
 - ▣ Kollektív cselekvési problémák megoldása (játékelméleti modellek)
 - Feloldás a stratégiai interakciók folyamán
 - A döntési folyamatok során az intézmények feladata, hogy az egyének közötti interakciókat strukturálja, vagyis segítségével megismerhetők az alternatív döntési opciók, információt biztosítanak és kikényszerítő vagy büntető mechanizmusokkal látják el a döntési opciókat, így összességében az intézmények lecsökkentik a társadalmi bizonytalanságot.

Ha már van intézményi változás, akkor Streeck – Thelen [2005]

Table 1.1 Institutional change: five types of gradual transformation

	<i>Displacement</i>	<i>Layering</i>	<i>Drift</i>	<i>Conversion</i>	<i>Exhaustion</i>
Definition	Slowly rising salience of subordinate relative to dominant institutions	New elements attached to existing institutions gradually change their status and structure	Neglect of institutional maintenance in spite of external change resulting in slippage in institutional practice on the ground	Redeployment of old institutions to new purposes; new purposes attached to old structures	Gradual breakdown (withering away) of institutions over time
Mechanism	Defection	Differential growth	Deliberate neglect	Redirection, reinterpretation	Depletion
Elaboration	<p>Institutional incoherence opening space for deviant behavior</p> <p>Active cultivation of a new 'logic' of action inside an existing institutional setting</p> <p>Rediscovery and activation of dormant or latent institutional resources</p> <p>'Invasion' and assimilation of foreign practices</p>	<p>Faster growth of new institutions created on the edges of old ones</p> <p>New fringe eats into old core</p> <p>New institutional layer siphons off support for old layer</p> <p>Presumed 'fix' destabilizing existing institutions</p> <p>Compromise between old and new slowly turning into defeat of the old</p>	<p>Change in institutional outcomes effected by (strategically) neglecting adaptation to changing circumstances</p> <p>Enactment of institution changed, not by reform of rules, but by rules remaining unchanged in the face of evolving external conditions</p>	<p>Gaps between rules and enactment due to:</p> <p>(1) Lack of foresight: limits to (unintended consequences of) institutional design</p> <p>(2) Intended ambiguity of institutional rules: institutions are compromises</p> <p>(3) Subversion: rules reinterpreted from below</p> <p>(4) Time: changing contextual conditions and coalitions open up space for redeployment</p>	<p>Self-consumption: the normal working of an institution undermines its external preconditions</p> <p>Decreasing returns: generalization changes cost-benefit relations</p> <p>Overextension: limits to growth</p>

EU működése?

- Kizárólagos hatáskör
 - vámunió;
 - a belső piac működéséhez szükséges versenyszabályok megállapítása;
 - monetáris politika az euróövezetbe tartozó országok tekintetében;
 - a tengeri biológiai erőforrások megőrzése a közös halászati politika keretében;
 - közös kereskedelempolitika;
 - nemzetközi megállapodások megkötése meghatározott feltételek mellett.
- Megosztott hatáskör
 - Belső piac - ... - külső fejlesztés
- Támogató hatáskör
 - Egészség védelme, ipar, oktatás stb.
- Különleges hatáskör
 - Gazdaságpolitika, foglalkoztatás, szociális politika

Akarunk konvergenciát?

- Heterogenitás csökkentése
- EU, mint állam → feladata: közjavak biztosítása
- Akarunk konvergenciát?
 - ▣ Nem
 - ▣ Igen
 - Direkt (kikényszerített vagy konszenzusos)
 - Indirekt (EU BAU működése)
- Kimaradás/lemaradás kérdésköre

MELLÉKLET: Öt forgatókönyv – milyen lesz az Unió 2025-ben?

	<p>Megy minden tovább A 27 tagú Európai Unió az eredményközpontú reformprogramjának végrehajtására koncentrálna.</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Az eredményközpontú cselekvési program továbbra is konkrét eredményeket hoz. + Megmarad a 27 tagú EU egysége. - Az EU egységét újabb és újabb nagy viták tehetik próbára. - Az ígéretek és a végrehajtás közötti szakadék csak fokozatosan szűnik meg, amennyiben megvan a közös szándék az együttes fellépésre.
	<p>Csakis az egységes piac A 27 tagú EU számos szakpolitikai területen nem tud megállapodásra jutni arról, hogy hogyan tegyen többet az egységes piac egyes fontos területeinek elmélyítésén túlmenően.</p>	<ul style="list-style-type: none"> + A döntéshozatal valószínűleg könnyebben megérthető. - Az egyenlő több tagállamot érintő ügyeket egyre nehezebb kezelni, ezért mélyül a közös kihívásokkal kapcsolatos elvárások és a végrehajtás közötti szakadék. - A polgárok uniós szinten garantált jogai idővel leszűkülhetnek.
	<p>Aki többet akar, többet tesz A 27 tagú Európai Unió ugyanúgy működik, mint napjainkban, de lehetővé teszi az arra kész országok számára, hogy meghatározott területeken több eredményt érjenek el.</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Egységes marad a 27 tagú EU, miközben azok a tagállamok, amelyek többet szeretnének, lehetőséget kapnak az előrelépésre. + Azokban az országokban, amelyek többet szeretnének elérni, közelednek egymáshoz az elvárások és az eredmények. - Kérdéssé válik a döntéshozatal különböző szintjeinek átláthatósága és elszámoltathatósága. - A polgárok uniós szinten garantált jogai attól függenek, hogy hol élnek.
	<p>Kevesebbet hatékonyabban A 27 tagú EU arra összpontosít, hogy meghatározott szakpolitikai területeken többet és gyorsabban valósítson meg, miközben nem intézkedik ott, ahol úgy érzi, hogy nem tud többletértéket nyújtani.</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Az európai polgárok úgy érzik, hogy az EU csak ott intézkedik, ahol valóban többletet tud nyújtani. + Az erőforrások és a figyelem kiválasztott területekre történő összpontosítása segít abban, hogy az EU27 gyorsabban intézkedjen. - Kezdetben nehéz lesz megállapodni abban, hogy az EU melyik területeket kezelje kiemelten.
	<p>Sokkal többet együtt A tagállamok úgy döntenek, hogy valamennyi szakpolitikai területen sokkal többet valósítsanak meg együtt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Az uniós szintű döntéshozatal jelentősen kibővül és felgyorsul. + A polgárok több, uniós szinten garantált joggal rendelkeznek. - Fennáll annak a veszélye, hogy a társadalom azon csoportjait, amelyek úgy érzik, hogy az EU-nak nincs legitímációja vagy túl sok hatáskört vett el a tagállami hatóságoktól, elidegenednek.

EU döntéshozás

- EU szint – és tagállami szint
 - ▣ Dinamikus interakció
- EU döntéshozás → tagállami szinten milyen hatásokat generál
 - ▣ Hogyan intézményesül az uniós döntés nemzeti keretekben?

Köszönöm a figyelmet!

Szijártó Norbert

szijarto.norbert@krtk.mta.hu

norbertszijarto@gmail.com